

Dekanat Lida Jest to jedna z najstarszych parafii dekanatu lidzkiego. Ogólnie rzecz biorąc, wielu badaczy łączy historię wsi z kroniką miasta Wewiaresk. Kościół powstał tu w 1413 r. z inicjatywy Michała Gałginowicza i początkowo był konsekrowany pod wezwaniem Trójcy Przenajświętszej (to są pierwsze historyczne wzmianki o wsi w źródłach pisanych). W 1500 r. znane tu już dwie parafie – w Wielkiej (Starej) i Małej Wawiórkach. Po Gałginowiczach wsią władał Mikołaj Jundziłowicz, a od 1522 r. – Kościewicz, potem – Galewscy. W 1570 r. Wawiórka otrzymała status miasteczka powiatu lidzkiego. W połowie XVI w. przy kościele w Wawiórcie Wielkiej działały trzy altarii. Przy tym parafia w Wawiórcie Wielkiej była uważana za jedną z najbogatszych w diecezji wileńskiej, zaś parafia w Małej – „ubogą”. W 1568 r. parafia przeszła na kalwinizm, ale z 1648 r. dzięki jezuitom, którzy założyli tutaj swoją misję, ponownie stała się katolicka. Odrodzona świątynia została konsekrowana pod tytułem św. Franciszki. Od tego czasu w dokumentach historycznych znikają informacje o parafii w Wawiórcie Małej. Zarówno kościół, jak i miasto zostały zniszczone w czasie wojny 1654–1667 r. z Moskwą.

†

Możliwe, świątynia została reaktywowana w 1659 r., ponieważ w narteksie współczesnego kościoła zachowała się stara kroplówka z napisem „Samuel Kostrowicki. 1659”. Pierwszy kościół murowany na miejscu spróchniałego drewnianego został zbudowany w 1840–1844 ll. na środki miejscowego ziemianina Samuela Kostrowickiego (1788–1859), i również został konsekrowany na cześć św. Franciszki Rzymianki. Była to ascetyczna w dekoracjach, bez wyjątkowych cech stylistycznych świątynia pod wysokim krytym gontem dachem bez wieży (być może, wieża była planowana, ale nie została zbudowana).

Do początku XIX w. parafia wawiórska wchodziła w skład dekanatu lidzkiego, później – do dziekanatu raduńskiego, a w czasach władzy polskiej – do wasyliszskiego. Dzisiaj znowu znajduje się w dekanacie lidzkim. Do parafii z XVIII w. należała kaplica w Dylewie, do 1864 r. – kaplicy w Lebedzie, Misiewiczach, Papierni i Radziwoniszkach. Przed powstaniem samodzielnej parafii w Pielasie w 1917 r. do parafii wawiórskiej przypisywana była także kaplica w tej miejscowości oraz kaplica w Stankiewiczach. Przed II wojną światową liczba parafian wynosiła prawie 9000 osób.

Parafia wawiórska brała czynny udział w powstaniu 1863 r. Proboszcz kościoła ks. Raimund Ziemacki na rozkaz M. Murawiowa „za przeczytanie manifestu powstańców” został rozstrzelany na Łukiskach w Wilnie 5 czerwca (24 maja według starego kalendarza) 1863 r. Ale wiara katolicka w tych okolicach była tak silna, że zamknąć kościół władzom nie udało się.

Majestatyczny kościół w stylu neobarokowym, który działa do dziś, w 1928 r. obejmuje tymczasową świątynię, która stała się obecnie prawą boczną nawą. Znaczna przebudowa odbyła się staraniem ówczesnego proboszcza ks. Franciszka Pieściuka. Przy tym kościół otrzymał nowy tytuł – Przemienienia Pańskiego. Uroczystej konsekracji dokonał 13 listopada 1928 lidzki dziekan ks. Hipolit Bojaruniec. Ale budowa świątyni nadal trwała. W 1929 r. powstały chóry organowe, w 1932 r. zakończono wieże i drewniany sufit (według projektu inżyniera Borowskiego). Organy na 15 głosów na chórach zainstalowali w 1936 r.

Jest to dwuwieżowa trzynawowa bazylika z absydą na planie prostokąta, którą flankują dwie małe zakrystie, i transeptem, którego skrzydła tworzą pięciokątne w planie kaplice. Fasada główna, zakończona małym neobarokowym frontonem, flankowana jest dwoma pięciokondygnacyjnymi (ostatnia kondygnacja pięcioboczna, poniższe – czworoboczne) wieżami dzwoniczami, zwieńczonymi ozdobnymi neobarokowymi kopułami z główkami. Ozdobny neobarokowy szczyt kończy również ścianę nawy głównej.

Wnętrze jest przykryte płaskim sufitem podszywanym, zdobią go trzy drewniane rzeźbione ołtarze i jeden kamienny – ołtarz byłego kościoła w prawej nawie. Został on stworzony w stylu neobarokowym w oparciu o porządek eklektyczny, jest dwukondygnacyjny. W pierwszej kondygnacji znajduje się rzeźbiony Krucyfiks w otoczeniu licznych wot, w drugim – obraz św. Jana Niepomucena. Ołtarz główny, wykonany w sierpniu 2004 r., zaprojektowany jako tryforium

z charakterystycznymi kolumnami. W jego centrum umieszczony jest obraz Przemienienia Pańskiego (kopia słynnej stacji Rafaela), po bokach ustalone betonowe figury świętych Piotra i Pawła Apostołów. W skrzydłach transeptu umieszczone są boczne ołtarze: po lewej stronie – Matki Bożej Wawiórskiej (ołtarz jeszcze nie jest urządzony; możliwe, na jego miejscu 9 marca 2007 r. poświęcony został nowy ołtarz na cześć św. Franciszki Rzymianki), po prawej – dwukondygnacyjny ołtarz św. Antoniego. Krypty pod kościołem nie ma. Nad narteksem mieszczą się chóry organowe.

Wierni bronili swojej świątyni podczas bezbożnych dziesięcioleci władzy radzieckiej, gromadzili się w świątyni, nawet gdy parafia nie miała stałego proboszcza. Po renowacji odrodzona świątynia ponownie zdoła Wawiórkę. W latach 1998–2000 zbudowano nowy murowany budynek plebanii i centrum parafialnego.